

DE FEBRE PUERPERALI.

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICA

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS

IN

ALMA LITTERARUM UNIVERSITATE

FREDERICA GUERICI

UT SUMMI

IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORES

RITE SIBI CONCEDANTUR

DIE XX. M. AUGUSTI A. MDCCCXLIX

H. L. Q. S.

PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

ERNESTUS WALBRACH

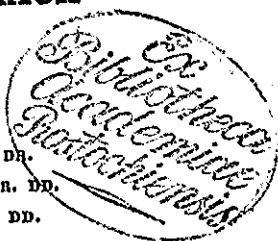
OCCIDENTALI-DORUSSUS.

OPPONENTIBUS:

E. WUTTIG, MED. ET CHR. DR.

A. KLINGNER, MED. ET CHR. DD.

O. KESSLER, MED. ET CHR. DD.

BEROLINI

TYPIS GUSTAVI SCHADE.

D 68.

013

SD 68/013

Staatshauptstadt: Ellwangen
Frankfurt a. Main

70/213 x 1

1884

GAVENNA PATRI

OPRIMO, DIRIGESSIMO

1884

HASCE

STUDIORUM PRIMITIAS

PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

FILIUS.

ab anno studentis meo et omnino studentis
meo. Annotati sunt tamen aliquot casus
in observationibus medicis. Illis
casibus in hoc libro meo, profero. Nam hoc
librum ad me, quodcumque, scribitur, ut
PROLEGOMENA

Utendum est excusatione, quod scribere jussus,
quamvis tiro in medicina, tamen dissertationem
de morbo instituerim, de quo doctissimi et ex-
perientissimi viri magnopere dissentiant. At
vero quum ut quaeque res maxima ac difficil-
lima est, ita adolescentis ingenium ad eam ex-
plorandam atque cognoscendam impellit, tum
multos morborum puerperalium, inter quos non-
nullos febris puerperalis casus observandi oc-
casio mihi oblata erat; itaque iis, quae integer-
rimos libros hac de re scriptos perscrutatus,
hic illic inveni, cum iis, quae ipse vidi com-

paratis, quantum in mea potestate erat, de febris puerperalis natura me informavi. Cujus studii fructus Lectoribus Benevolentissimis, si qui erunt, tradens, eos oratos volo ut, vires meas exiguas ac debiles respicientes, in his pagellis judicandis frontem remittant.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

... Besondere belehrend und fördernd ist das Studium der Puerperalkrankheiten für den jüngern Genossen der Kunst — er sollte mit ihnen sich vor allen übrigen Krankheiten befassen."

N O S O L O G I A.

In puerperas multi morbi iis proprii irruunt, quorum series tres discernimus: prima status ex partu ipso profectos, secunda morbos etiam extra puerperium obvios, sed eo proprie mutatos, tertia mala ad uterum vulneratum accedentia amplectitur. Praeterea febrem existere contendimus, quae, quum nulla ejus causa localis appareat, ad solam compositionem sanguinis mutatam referri possit; de qua ut hoc in libello disseramus, nobis propositum est. Quum ea febris saepissime cum malis ad uterum vulneratum accedentibus combinata sit, opus est, ut horum quoque respectum habeamus. Sunt autem haec mala eadem, quae ad omne vulnus accedere possunt, inflammatio, suppuratio, gangrae-

nescentia (inde febris putrida), erysipelas, gangraena nosocomialis, phlebitis ejusque metastases.

Uterus post partum duobus in locis vulneratus est, altero, ubi placenta inserta erat, altero, qui vocatur collum uteri. Attamen cervicem tantum post partum difficilem gravius vulneratam videmus; tum enim ea aut operationibus institutis irritata, aut per longius tempus inter caput foetus et os pelvis compressa est. Cruveilhier affirmat, massam gelatinosam in superficie uteri interna reperiendam, quae ex sanguine et lymphae exsudatis constat, quasi membranam similem ei constituere, qua membri amputati truncus obtegatur; omnino hunc truncum cum utero, a quo placenta revulsa sit, bene comparari posse. Dicit enim: „Venae uteri late patent, nec non vasa in membri amputati truncum. Sola cervicis uteri superficiei interna excepta, membrana mucosa nusquam remanet, itaque stratum musculare omni tegumento caret atque nova membrana, sicut membri amputati truncus, obducendum est.“ Non admodum mirum, uterum vulneratum, imprimis in eo loco, cui placenta inserta esset, in eadem mala incidere posse, quae ad alia vulnera accedere videamus. Jam febris lactea secundum sententiam, quam van Sviecten

Cruveilhier, Anatomie pathologique, Fasc. XIII.

complexus est, et quam Eisenmann multique alii illustrissimi viri defenderunt, non ad lactis secretionem referenda, sed potius febris traumatica aestimanda est.

Morbi autem puerperales in illo uteri loco, cui placenta inserta erat, hi exstant:

I. *Endometritis puerperalis*, i. e. inflammatio loci illius, cui placenta affixa erat, quam sine exsudatione omnino non exstare, Rokitsansky contendit. Neque id mirum. Inde enim facile intelligitur, quod sanguis puerperarum fibrina abundat, itaque ad massae, quae coagulari potest, exsudationem valde aptus est, praesertim in utero, ad quem per totam graviditatem vim organismi plasticam dirigi, apparet. Differt autem hic morbus a metritide extra puerperium orta exsudatione, quae nunquam deest, febre vehementi, aliarum partium morbis, qui aut morbo disseminando percontiguum, aut lochiis perturbatis vel suppressis provocari possunt, exempli gratia peritonitide puerperali, phlebitide uterina, mania puerperali atque aliis, denique exitu. Exire autem potest endometritis puerperalis:

1. in suppurationem: lochia rursus fluere inci-

Rokitsansky, Specielle pathologische Anatomie, vol. II. pag. 558.

...piunt atque materiè puriformi constant; jam
... ex quarto vel quinto die aegrotæ conva-
...lescunt.

2. in exsudationem serosam: tali modo massæ
...antæa jam exsudatæ, et conglutatæ solvun-
...tur, atque ex utero interdum contractio-
...nibus, quales in partu ipso adsunt, expel-
...luntur).

3. in gangraenam: Bene hic status discernen-
...dus est ab uteri putrescencia, de qua infra
...locuturi sumus. In hoc tertio casu, sicut
...in vulneribus gangraena affectis, sanie rã-
...sorpta, febris putrida intrare potest, quam
...inflammationes metastaticas, quæ dicuntur,
...sequi videmus. Hac sola ratione febrim
...puerperalem procreari, Ferguson puerperam
...judicat).

II. *Erysipelas.* Ut in vulneribus, ita etiam
in utero vulnerato erysipelas occurrit, cujus in
„Schoenlein's specielle Pathologie und Thera-
pie“ herausgegeben von einem seiner Zuhörer?
nomine metritidis erysipelaceae mentio facta est.
Sed multo saepius hic est locus infectionis, abs

) Helm, Die Puerperalkrankheiten, pag. 74.

) Ferguson, Das Kindbettfieber, a. d. Engl. von Kolb,
pag. 64.

quo exorsum exanthema in cutem incidit, atque
purpuram puerperalem constituit. Febris puerpe-
ralis erysipelacea s. purpura puerperalis praecipue
his temporibus occurrit, quibus erysipelas, prae-
terea quoque erysipelas traumaticum, scarlatina
epidemicæ florent. Nunneley, Sidney, Storrs,
Condie, Holmes, Hardey, Elkington obser-
varunt, contagium erysipelaceum, in puerperas
translatum, febrem puerperalem provocasse, atque
eodem tempore a puerperis aegrotis non gravidas
et neonatos infectos, alios in morbos febrim puer-
perali similes, alios in inflammationem erysipela-
ceam tunicarum serosarum incidisse. Maximi vero
momenti est, quod Eisenmann de febre puerpe-
rali scarlatinosa narrat¹⁾, quæ anno MDCCXCIX
Viennæ in puerperis observata atque a Malfatti
descripta est. Recentiore quoque tempore purpura
puerperalis Viennæ occurrit, ejusque symptomata
et decursus nobis ab Helm, copiosius tradita
sunt²⁾. Plerumque exanthema in cute erumpit, cui
eruptioni horror atque dolor obtusus in utero an-
tecedere solent; attamen purpura nonnunquam sine
omni febre oritur, aut hæc postea demum accedit.

) Eisenmann, Die Wundfieber und die Kindbettfieber,
pag. 248 sqq.

) Helm, l. c. pag. 88 sqq.

Exitus fere semper lethalis, si exanthema ad tunicas serosas redit; mania puerperalis, ex hoc fonte orta, semper lethalis.

III. Putrescentia uteri s. Metritis septica. Hunc statim primus Boër morbum genuinum, a gangraena uteri, quippe quae ab inflammatione proficiscatur, discernendum explicavit. Schoenlein, Romberg, Balling, Eisenmann, Albert putrescentiam uteri morbum peculiarem iudicant, atque in neurophlogosis cum gangraena nosocomiali, noma, gastromalacia collocandam esse, existimant. Re vera autem hunc statum pathologicum ab illo, qui in vulneribus nomine gangraenae nosocomialis significari solet, omnino non differre, inde perspicuum sit, quod inflammatio deest, substantia uteri profunda in massam pulpae quasi analogam mutatur, denique idem, quod in gangraena nosocomiali contagium reperitur.

IV. Phlebitis et Lymphangiitis uterina. Quin phlebitis sicut in vulneribus, ita etiam in illo uteri loco, cui placenta affixa esset, interdum nullo alio morbo antea jam exorto, gignatur atque unicus morbus uteri puerperalis maneat, dubitari non potest. Quod duplici modo fieri manifestum est: aut enim ex genio epidemico eoque saepissime erysipelaceo¹⁾,

¹⁾ Eisenmann, l. c. pag. 120.

aut ex miasmate quoddam saepius in nosocomiis observato¹⁾, quod in superficiem internam venarum late patentium invasit, morbus exoritur. Plerumque vero inde oritur, quod membrana vasorum intima aut aëre aut materiè, in placentaë insertionis loco secreta vel exsudata, contacta afficitur. Eo facilius autem eam procreari posse elucet, si quò magis uterus sive ob innervationem depressam seu ob universam debilitatem relaxatus sit, nam quò minus uterus contrahatur, eo magis vasa pateant necesse est. Lymphangiitis uterina rarius occurrat, quam metrophlebitis, ac fere nunquam sola, sed cum phlebitide complicata observatur. Ex phlebitide et lymphangiitide uterina inflammationes lobulares, quas dicunt, duplici ratione exoriuntur: aut enim inflammatio usque ad capillaria propagatur, quorum lumen tunc exsudatis expletur, aut pus, in loco primitus affecto formatum, sanguinis circuitu in capillaria provehitur, ubi puris corpusculis, quippe quae majora sint, quam per capillaria progredi possint, remanere itaque sanguinis stasin, inde inflammationem efficere oportet. Sanguinis puris corpusculis admixtis, mania peculiaris existit,

¹⁾ Ipse hic in clinico chirurgico atque ophthalmiatrico hieme praeterito fere omnes, in quibus vel levioris momenti operationes factae essent, in phlebitidem incidere observavi.

cujus morbi post mortem nulla vestigia, nisi quod vasa cerebri majora sanguine abundant, (reperiuntur). Phlebitis et Lymphangioitis ab utero in abdominis et extremitatum inferiorum venas atque vasa lymphatica propagatae, phlegmasiam albam dolentem procreant, quae est oedema acutum in circuitu vasorum inflammatorum, inde exortum, quod haec impervia sunt et sanguinem a circuitu impediunt, itaque serum exsudatur ac telam cellulosa implent. Eadem hujus morbi origo est, si post menses suppressos observatur; hoc quoque in casu vena tactu filamentis solido similis est, quod bis mihi occurrit. Attamen phlegmasia alba dolens saepe etiam inflammatio telae cellulosae metastatica, profecta non a phlebitide uterina, sed potius a febre puerperali, quae in sanguinis dyscrasia sita est, existimanda videtur (similia non raro extra puerperium in morbis exanthematicis, typhosis, exsudatoriis observantur). A tela cellulosa autem hanc inflammationem ad fasciam cruralem, ad neurilema, ad vasa lymphatica transferri posse, constat; adeo nonnunquam exsudata in capsulis synovialibus genu et coxae accedunt²⁾.

Praeter hos morbos uteri puerperales interdum

¹⁾ Helm., l. c. pag. 53.

²⁾ Rokitansky, l. c. pag. 57L.

post partus difficiles atque operationes obstetricias, quibus partes contusae sunt, inflammationem, ulcera, gangraenam non tantum in cervice uteri, sed etiam in tota vagina, genitalibus externis partibusque vicinis reperimus.

Jam quaeritur, num praeter illos morbos certum quendam locum habentes atque eos, qui inde exoriri possint, febris peculiatis statuenda sit, an febris sic dicta puerperalis ad illa mala localia referatur liceat? Quin vero febris puerperalis pro morbo peculiari habenda sit, dubitare non possumus, si ad illos casus respicimus, in quibus sectione nulla mali localis vestigia vel omnino nihil reperimus¹⁾.

Praeterea quaeritur, utrum in febre puerperali, quae non ad morbos uteri supra expositos referri possit, febris una cum inflammationibus aliorum organorum late patentibus, quae ejus plerumque comites sint, ex dyscrasia sanguinis oriatur, an potius febris symptomata earum inflammationum judicanda sit? Haec quaestio crasium doctrinam attingit, de qua omnino medicorum sententiae valde inter se differunt: alii enim hanc doctrinam, quippe quae nihil nisi hypothesis nullis argumentis certis probata sit, omnino rejiciunt; alii, quam plurimos

¹⁾ Detroit, Coursus der Geburtshilfe, vol. II. pag. 109.

possunt, morbos crasi sanguinis mutata explicare student, sicut exempli gratia recentissimo tempore Dietl pneumoniam in crasi pneumonica positam esse contendit. Sed longum est, hic ea de re copiosius disserere. Sicut febrem pneumoniae comitem; ita febrem puerperalem mutata sanguinis compositione procreari, propterea statuendum nobis videtur, quod febris adesse potest, priusquam morbi locales orti sunt, id quod ipse saepius jam observavi, vel adeo nonnunquam nihil in mortuis reperitur, si aegrotae brevi defunctae sunt.

Si vero febris puerperalis a dyscrasia sanguinis, quae et febrem vehementem et plerumque inflammationes late diffusas efficit, proficiscitur, quod idem in typho, in febribus exanthematicis supponitur, quaeritur, quaenam sanguinis mutatio pathologica in morbo, de quo agitur, statuenda sit? Duae imprimis hac de re sententiae existunt: sunt, qui febrem puerperalem morbos sanguinis vulgares puerperio paululum modificatos putent, et sunt, qui eam pro statu pathologico peculiari habeant. Illam sententiam jam Hippocrates proficitur, arbitratus, febres puerperales ab ipso observatas ex parte morbos epidemicos vulgares iudicandas esse, et recentiore tempore Stoll, Nulla inquit, febris est, quae non aliquando in puerperam cadat, ea vero praecipuis, quae constitutioni praest. Eisenmann

qui summam huic rei operam navavit, demonstrare conatus est, omnes morbos acutos in puerperas cadere, itaque causas febris puerperalis fieri posse; naturam hujus morbi inde intelligi contendit, quod illi varii morbi in uterum vulneratum incidant, aut certe, quamvis in alio loco exorti, tamen mox eo usque propagentur. Fuerunt etiam, qui hunc illum morbum solum febris puerperalis causam statuerent. Ut exempla afferam, Pouteau primus a processu erysipelaceo hanc febrem pendere docuit; neque vero, unquam permulti hanc sententiam amplexi sunt. Cruveilhier tantum de typho puerperali verba facit. Piorry, ex numero illustrissimorum recentissimi temporis haematopathologorum, varias febris puerperalis formas, quibus morbos illos uteri locales adnumerat, typhaemiarum species esse iudicat, atque discernit la métrite, la péritonite, la phlébite typhohaémique; eas autem plerumque ex pyaemia aut peculiari sanguinis crasi, quae a sanie resorpta pendeat, oriri putat. Similem esse sententiam, quam de hac re Ferguson proponit, eam tamen in sola uteri gangraena probandam videri, ex illis, quae supra jam diximus, elucet. — Sane concedendum est, permultos morbos acutos in puerperas cadere, adeo ipso puerperio saepe insolitam conditionem procreari atque illos morbos in puerperis varie modificari ac facile caractere adyna-

mido imbui posse. Sed saepissime varii morbi acuti puerperas offendunt, quorum symptomata, decursum, exitus vix modificari videmus. De erysipelate supra jam disseruimus. Nec non febrem intermittentem puerperis parcere satis experientia docuit; vix autem hic morbus puerperis periculosior videtur, quam aliis aegrotis, dummodo recte cognoscatur et bene curetur. Febrem enim intermittentem perniciosam puerperalem, quam dicunt, febribus intermittentibus adnumerandam esse, nullis argumentis confirmatur, nisi horroribus periodicis, qui potius ex phlebitide oriuntur. Casum lethalem rheumatismi articularis sine ulla complicatione ipse in puerpera observavi, nulla re insignem nisi febris vehementia; numerabantur enim pulsuum ictus 192. Saepe in puerperas inflammationes irruere videmus, omnino non ab aliis inflammationibus differentes, nisi fortasse majore pulsuum frequentia. Helm affirmat¹⁾, in nosocomio Viennensi obstetricio puerperas in pluribus catarrhi russici et typhi epidemias liberas ab his morbis mansisse, contra in cholerae asiaticae epidemia fere omnes mortuas esse; saepius in hac magni momenti complicationes cholerae et morborum puerperalium se observasse. Itaque quum negari non possit, permultos morbos acutos puerperas aggredi atque fere solitum in iis decursum facere

¹⁾ Helm, l. c. pag. 23.

posse, inde sanguinis crasin, in qua febris puerperalis sita est, explicare non debemus; quaevis enim puerperarum febris tunc febris puerperalis nominanda esset. Quo factum est, ut multae epidemiae nomine febrium puerperalium traditae non febres puerperales, sed vulgares ac soliti morbi epidemici fuerint, ad quos puerperas opportunas fuisse, quorum decursum ibi rapidiorem atque magis periculosum factum esse, non mirum. Febris puerperalis autem, quamvis saepe eam genio epidemico modificari videamus, quod idem in omnibus fere morbis fieri potest, tamen haud raro constitutione morborum omnino non afficitur. Quare eum Cruveilhier consentire debemus, qui in dissertatione de typho puerperali¹⁾ demonstrare studeat, hujus morbi frequentiam ac periculum inde allatum eo magis incrementum, quo majore puerperarum multitudine nosocomium abundet, eandemque typhi puerperalis causam statuendam esse, ex qua typhus nosocomialis et navalis fiant. Itaque Canstatt summo jure adnotat²⁾: „Jene perniciosen Kindbettfieber aber, welche ohne Einschleppung eines Miasma's oder Contagium's von aussen her sich spontan in den engen Räumen von mit Wöchnerinnen und

¹⁾ Commentarii majales de la Revue méd. pag. 169.

²⁾ Canstatt, Handbuch der medicinischen Klinik, vol. II. pag. 825.

Neugeborenen überfüllten Entbindungshäusern entwickeln, und ihr Dasein dem aus concentrirten animalischen Exhalationen ihrer Inwohner sich bildenden Miasma verdanken, — jene Kindbettfieber, sage ich, als einen wahren Puerperal-typhus zu betrachten, ist insoferne Grund gegeben, als auch hier das Miasma animalischen Ursprungs ist, und die Krankheit, abgesehen von der besonderen Lage der Befallenen, sowohl ihrer Entstehung als ihrer Beschaffenheit nach offenbare Analogie mit dem Kerker-, Schiffs-, Lager-Typhus darbietet. Manche Epidemien sind dadurch entstanden, daß die Luft der Gebäranstalt durch miasmatische Ausdünstungen aus schlecht geräumten Abzugskanälen, Abtritten u. dgl. verdorben wurde²⁾. Ego autem, Kiwisch sententiam¹⁾ amplexus, sporadicis quoque febris puerperalis casus miasmate exhalationibus animalibus exorto, ejus vis valde diminuta sit, effici censeo. Puerperium ad hunc morbum faciendum multa affert. Irritatio nervorum maxima cum partus actu conjuncta atque vulneratio, contusio, ruptura partium genitalium saepe gravissimae praedispositionem ad morbos magnopere augent; itaque ex febre lactea saepe febrem puerperalem oriri vi-

²⁾ Kiwisch v. Rotterau, Die Krankheiten der Wöchnerinnen, vol. I. pag. 23.

demus. Crasis sanguinis peculiaris, quamquam a chemicis nondum in aprico posita, tamen multis phaenomenis probata, fortasse ejusmodi est, quae facile miasmate in dyscrasiam puerperalem mutetur. Depressio nervorum irritationem secuta febris fere semper characterem adynamicum impertit, nam Busch febrem puerperalem inflammatoriam, solas in feminas plethoricas, robustas, validas, jam ad habitum virilem pronas, incidisse comperit¹⁾. Denique inversio lacervationis ac fluxionis sanguinis ex utero diminuto prosecuta, lochia fluentia, lactis secretio recens instituta multas corporis partes ita praedisponunt, in quibus facillime febris puerperalis inflammationes provocet, imo etiam sine illa febre aliis de causis inflammationes oriri possint. Itaque non mirum est, quod in febre puerperali fere semper peritonaeum ac partes vicinae utero, quo per totam graviditatem sanguis et plasma attrahebantur, atque nunc etiam lochia secernuntur, inflammata sint, imprimis vero peritonaeum relaxatum, quod in graviditate valde expansum atque tensus, utero partu liberato, tonum non statim recipiat. Praeterea organa respirationis, quum a mammis prope absint, quae, ut uterus in graviditate, nunc sanguinem ac plasma attrahunt, ad inflammationes et

¹⁾ Busch, das Geschlechtsleben d. Weibes, vol. IV, p. 856.

puerperales et de aliis causis ortas maxime pro-
pensa sunt. Quibus expositis satis demonstrasse
nobis videtur, febrem puerperalem in dyscrasia
sanguinis typhosae simillima a miasmate una cum
puerperio profecta sitam esse, unde et febris ve-
hemens eaque fere semper nervosa, et plerumque
inflammationes late diffusae pendeant.

Inde quod morbi uteri locales supra expositi
inter se saepe conjunguntur iisque febris puerpera-
lis complicatur, inde quod alii morbi acuti, qui in
puerperas ceciderunt, insolito exitu finiuntur gra-
viusque afferunt periculum atque in loca insolita
invadunt, nulli errores exorti sunt. Alii enim cui-
vis febris, quae in puerpera occurrat, febris puer-
peralis nomen indunt, alii hoc nomen plane rejici-
volunt, alii naturam hujus morbi eam esse contem-
dunt, ut semper endemice aut epidemice exoriatu-
r, alii denique modo hunc modo illum morbum loca-
lem nomine febris puerperalis appellant.

Quibus factum est, ut de nullo alio morbo tot
et tam diversae sententiae a medicis editae sint.
Jam Hippocrates, quum, historias morbi octo
enarrans¹⁾, eadem visa, quae in febre puerperali
reperiantur, referat, prima hujus morbi monumenta

¹⁾ Hippocratis de morbis popularibus. Lib. I. Sect. II.
aegrae 4, 5, 11; Lib. III. Sect. II. aegrae 10, 11, 12; Sect. III.
aegrae 2, 14.

nobis tradit. Quorum casuum alios morbos epide-
micos communes habebat, alios ad lochia suppressa
referbat; ab iis autem uteri inflammationem, sup-
purationem, ulcerationem valde foetidam, de quibus
alio loco disserit²⁾, summo jure distinguebat. Medici
post eum viventes lochia suppressa solam hujus
morbi causam continere putabant. Willisius pri-
mus erat, qui nomine febrium puerperarum utens,
eas febres essentielles esse contendebat, dicens:
„Puerperarum febres quoad essentias a synochotum
simplici tum putrida plurimum differre e signis
et symptomatibus earum rite perpensis liquido con-
stat”. Morbos puerperarum acutos a tribus causis
deducit; pendere enim eos primum ex eo, quod
febris lactea simplex aut constitutione mala, aut
diaeta perversa, aut animi motibus maligna ac pu-
trida fiat, deinde a lochiorum secretionem, denique
ab uteri post partum conditione. Quum jam Mer-
curialis prima lactis metastasium doctrinae ele-
menta tradidisset, Willisius primus lactationem
mutatam causis febris puerperalis adnumeravit; sed
demum Puzos doctrinam, secundum quam omnino
febres puerperales a lactis anomaliis proficiscantur,
perfectam omnibusque numeris absolutam edidit.
Hanc doctrinam postea permulti medici amplexi
sunt, inter quos Berendt, Hufeland, Boer,

²⁾ Hippocratis de morbis mulierum. Lib. I. cap. 60, 69, 76.

Hecker fuerunt, qui eam etiam magis elaboraverunt; hodie vix ullum medicum animo praeditum inveneris, qui hanc monstruosam doctrinam profiteatur. Riberius primus si rite fluentibus lochiis febris oriatur, illam vel ex bilioso humorum apparatus vel ex diaetae erroribus provenire dixit, itaque novam de febrium puerperalium ortu doctrinam proposuit, quam etiam apud Stoll iterum reperimus, qui naturam biliosam plurimarum febrium puerperalium professus est. Denique Felix Plater nominandus est, qui primus uteri inflammationem omnium morborum puerperalium causam proximam esse dixit, quam sententiam recentiore tempore R. Lee omni ex parte adoptavit. Quum in febre puerperali fere semper post mortem exsudata in cavo peritonaei reperiuntur, haud difficile est intellectu, quomodo factum sit, ut medici etiam illius morbi sedem collocaverint. Hunter primus febrem puerperalem nihil nisi peritonitidem esse contendit, ejusque sententiam, a Walther in Germaniam translata, hic plures quam ullam aliam sententiam medici professi sunt, inter eos P. Frank, Sprengel, Marcus, Horn, Siebold et fere omnes medici obstetricii. Recentissimo quoque tempore Kiwisch et Helme illum puerperarum morbum, quem febrem puerperalem peculiarem statuimus, ita explicaverunt, et Schoenlein in libro „Schoenlein's Spec. Path.

u. Ther. etc.“ ejus jam supra mentionem fecimus, febrem puerperalem ex peritonitide oriri dicit, quae a simplici peritonitide eo modo differat, quod dysenteria a simplici intestini crassi inflammatione, at tamen equidem Schoenlein docere audivi, febrem puerperalem a sanguinis dyscrasia, cujus natura ignota quidem sit, quae autem atqui dyscrasia typhosa praeter febrem vehementem variorum organorum morbos locales procreet, deducendam esse. Restare videtur, ut dicamus, quae ab iis, qui recentissimo tempore hac de re scripserint, tradantur; haec autem sunt:

R. Lee febrem puerperalem, cui locales quoque morbos uteri adnumerat, ex inflammatione uteri atque organorum ei adnexorum oriri censet. Quatuor igitur species discernit: inflammationem tunicae uteri serosae atque peritonaei, inflammationem organorum utero adnexorum, eorum ovarii, tubarum Fallopii, ligamentorum uteri laterum, inflammationem tunicae mucosae atque telae muscularis uteri, denique inflammationem ac suppurationem in vasis uteri.

Eisenmanni quamvis fere febrem, quae in puerperam decedit, febrem puerperalem appellat, eamque ex omnibus morbis acutis nasci posse

) Schoenlein's Spec. Path. u. Ther., nach dessen Vorles. herausg. v. einem s. Zuhörer, vol. I. pag. 432.

putat; quippe qui in placentae sede germinantes ad provenientes, sibi infectionem localem importent, ex qua inde infectio sanguinis itaque febris oriatur; raro tantum evenire, ut infectio sanguinis jam ante partum alio loco exorta et febris infectioni locali, quae omnino nunquam desideretur, praecedat eam, que provocet. Itaque discernit febrem puerperalem phlogisticam, erysipelaceam, variolosam, rheumaticam, miliarem, catarrhalem, pyrosam, typhosam, biliosam, intermittentem, septicam. Symptomatibus ex infectione locali seu primaria seu secundaria emergentibus omnes uteri morbos puerperales explicat. Eandem explicandi rationem in vulnera transferens, fere tot febres traumaticas, quot febres puerperales, discernit; ut exemplum afferam, gangraenam nosocomialem typhum traumaticum i. e. in vulnere locum tenentem, putrescentiam uteri metrotiphum esse existimat.

Helmi nomen febris puerperalis rejiciens, morbos puerperales eos esse, qui in puerperas cadant atque in iis conditione peculiari, qua organa quaedam in puerperio utantur, ea genitalium, peritonaei, mammarum, cutis modificentur, contendit eosque mere inflammatorios habet; quare secundum organa affecta metrophlebitidem, methymenitidem, oophoritidem, koleitidem et perinaeitidem, purpuram, peritonaeitidem, mastitidem puerperales discernit.

Kiwisch summi momenti esse judicat, quod ex miasmate morbis oriatur, quare febrium puerperalium nomine morbos puerperarum epidemicos, ab utero profectos atque inde secundum certas quasdam leges propagatos appellat; et dyscrasiam sanguinis primariam phlogisticam esse existimat, et mala localia inflammationes habet. Tres imprimis species distinguit: peritonitidem puerperalem, phlebitidem et lymphangitidem uterinam, methymenitidem et endometritidem.

Busch febrem puerperalem eos puerperarum morbos nominandos esse censet, qui a revolutione intra puerperium in corpore feminae eveniente ad functionibus organismi ad puerperium spectantibus perturbatis pendeant, eamque secundum diversas affectiones locales dividit in peritonitidem puerperalem, febrem puerperalem, in qua cerebrum imprimis aegrotet, phlebitidem uterinam, putrescentiam uteri, denique febrem puerperalem cum inflammationibus mammarum atque extremitatum inferiorum conjunctam.

Jam vides peritonitidem puerperalem ab Helmi, Kiwisch, Busch nominatam eundem morbum esse, quem, nomine febris puerperalis utentes, exposuimus.

Libri in auxilium vocati:

Hippocratis de morbis popularibus Lib. I et III.

— de morbis mulierum Lib. I.

R. Lee, Untersuchungen über das Wesen und die Behandlung einiger der wichtigsten Krankheiten der Wöchnerinnen. Aus dem Engl. mit Zusätzen von Schneemann. Hannover 1834.

Schönlein, Specielle Pathologie und Therapie, nach dessen Vorlesungen niedergeschrieben und herausgegeben von einem seiner Zuhörer. Würzburg 1832.

Eisenmann, Die Wundfieber und die Kindbettfieber. Erlangen 1837.

Helm, Monographie d. Puerperalkrankheiten. Zürich 1839.

Ferguson, Das Kindbettfieber. Aus dem Engl. mit Noten von Kolb. Stuttgart 1840.

Kiwisch, Ritter v. Rotterau, Die Krankheiten der Wöchnerinnen. Prag. 1841. Bd. I.

Rokitansky, Handbuch der pathologischen Anatomie. Wien 1842. Bd. III.

Busch, Das Geschlechtsleben des Weibes. Leipzig 1843. Bd. IV.

Detroit, Coursus der Geburtshülfe. Berlin 1846. Bd. II.

Canstatt, Handbuch der medicinischen Klinik. Erlangen 1847. Bd. II. Abth. II.

V I T A.

Franciscus Fridericus Ernestus Walbrach, d. XXV. m. Novembris a. h. s. XXVI. Conicii, Borussiae Occidentalis oppido, patre Guilelmo, medico cohortis, matre Emma e gente Rotzoll, quos adhuc viventes summa cum pietate diligo atque veneror, natus, confessioni evangelicae addictus sum. Quatuor annorum puer initio in schola privata, deinde in schola publica patriae primis litterarum elementis imbutus, anno aetatis septimo in Gymnasii Coniciensis, tunc directore Gabler florentis, nunc auspiciis Dr. Brueggemann lactantis, classem propaedeuticam tum temporis existentem receptus atque post biennium in ejus classem sextam transpositus sum. Quod quum per decem annos frequentassem, maturitatis testimonio instructus, m. Octobri a. MDCCCXLV Berolinum petii atque civibus instituti regii medico-chirurgici Friderico-Guilelmiani adscriptus sum.

Ubi per quadriennium haec audivi lectiones:

Cel. W er d er de logica et psychologia;

Cel. P re u f s de historia;

III. Hecker de encyclopaedia et methodologia medica, de libris Celsi et aphorismis Hippocratis, de pathologia generali, de psychologia, de historia medicinae;

III. Lichtenstein de zoologia;

III. Link de botanice, de historia naturali generali, de physiologiae generalis elementis, de cryptogamia;

III. Schultz de botanice;

III. Weifs de mineralogia;

III. Dove de physice;

III. Mitscherlich de chemia et organica et anorganica, de pharmacia;

III. Schlemm de osteologia, syndesmologia, splanchnologia;

III. Mueller de anatomia et universa et organorum sensuum, de physiologia, de anatomia et composita parata et pathologica;

Exp. Brücke de histologia microscopica;

Beate Eck de physiologia, de semiotice et therapia generali, de morbis contagiosis, de morbis simulantibus et dissimulatis;

III. Mitscherlich de materia medica, de medicamentis excitantibus;

Beate Horn de morbis psychicis;

III. Schoenlein et III. Romberg de pathologia et therapia speciali;

III. Juengken de chirurgia, de vulneribus;

Cel. Troschel de fracturis et luxationibus;

Cel. Boehm de akiurgia, de ophthalmiatrice;

III. Casper de arte formulas medicas rite concinandi, de medicina forensi;

III. Schmidt de arte obstetricia.

Praeterea practicis exercitationibus me instituerunt:

III. Mueller una cum III. Schlemm arte cadavera rite secandi; Cel. Troschel arte fascias rite applicandi; Cel. Boehm operationibus in cadavere faciendis; Exp. Traube auscultatione et percussione; III. Schmidt exercitationibus obstetriciis; III. Casper exercitationibus medico-forensibus et explorationibus in vivis et mortuis instituendis.

Denique practicans interfui clinicis chirurgicis et ophthalmiacticis Exp. Angelstein, III. Langenbeck, III. Juengken; policlinico chirurgico et ophthalmiatico Exp. Angelstein, III. Langenbeck; clinicis medicis Cel. Wolff, III. Schoenlein; policlinico medico III. Romberg; clinico syphilitico Exp. Simon.

Quibus omnibus viris, optime de me meritis, quam maximas possum gratias ago semperque habeo.

Jam vero tentaminibus, quam philosophico tam medico, nec non examine rigoroso coram Gratioso Medicorum Ordine rite superatis, spero fore, ut dissertatione thesibusque defensis, summi in medicina et chirurgia honores in me conferantur.

THESES.

1. Omnes hominum actiones ab egoismo profiscuntur.
2. Pathologia, nisi pathologia experimentalis adjuvante, ad perfectionem evehiri non potest.
3. Omnes morbi psychici in morbis corporis positi sunt.
4. Aqua frigida praestantissimum remedium est.
5. Syphilis primaria sine Mercurio curanda est.
6. Funiculo umbilicali prolapso, applicatio forcipis versionis praeferenda est.

